

Hizkuntza jarreraren azterketa kuantitatiborantz

Euskara batuaren eta herriko euskararen irudian sakontzen

Azler Garcia-Palomino

UPV/EHU

Magdalena Romera

UPNA/NUP

Gorka Elordieta

UPV/EHU

2024-06-27

Aurrekariak

Aldaeren irudia

- Euskara batuak, antza, estandarizazio fase (Haugen 1966; Tieken-Boon van Hostade 2012) gehienak gaindituta (Euskaltzaindia 2021, 668; Oñederra 2016, 136–40; Perez Gaztelu and Azkarate 2020, 608; Urla et al. 2017, 40):
  - Hautatzea
  - Kodetzea
  - Inplementazioa
  - Elaborazioa
  - Onarpena

Aldaeren irudia denboran zehar

- 2010era arte (Amorrortu 2000, 151–54; Echano Basaldua 1989, 422; Gaminde 2007, 13–15):
  - Solidaritatea
  - Estatusa

Aldaeren irudia denboran zehar

- 2010era arte (Amorrortu 2000, 151–54; Echano Basaldua 1989, 422; Gaminde 2007, 13–15):
  - Solidaritatean toki hizkerak > batua
  - Estatusa

Aldaeren irudia denboran zehar

- 2010era arte (Amorrortu 2000, 151–54; Echano Basaldua 1989, 422; Gaminde 2007, 13–15):
  - Solidaritatean toki hizkerak > batua
  - Estatusetan toki hizkerak > batua

Aldaeren irudia denboran zehar

- 2010era arte (Amorrortu 2000, 151–54; Echano Basaldua 1989, 422; Gaminde 2007, 13–15):
  - Solidaritatean toki hizkerak > batua
  - Estatusetan toki hizkerak > batua
- 2010etik aurrera (Breda 2021, 92–94; ikus gainera Franco Landa 2024, 209; Gaspar Arraiza 2020, 146–50):
  - Solidaritatean toki hizkerak = batua

Aldaeren irudia denboran zehar

- 2010era arte (Amorrortu 2000, 151–54; Echano Basaldua 1989, 422; Gaminde 2007, 13–15):
  - Solidaritatean toki hizkerak > batua
  - Estatusetan toki hizkerak > batua
- 2010etik aurrera (Breda 2021, 92–94; ikus gainera Franco Landa 2024, 209; Gaspar Arraiza 2020, 146–50):
  - Solidaritatean toki hizkerak = batua
  - Estatusetan batua > toki hizkerak

Metodologia

Datuak

- Zer: Galdetegia
- Nori: Larrabetzuko eta Lezamako 108 euskalduni
- Noiz: 2021-2023

Datuak

Euskara batua euskara polita da

Datuak

Euskara batua euskara polita da

•   •   •   •   •
Guztiz kontra   Kontra   Neutro   Alde   Guztiz alde

Datuak

Herriko euskara euskara polita da

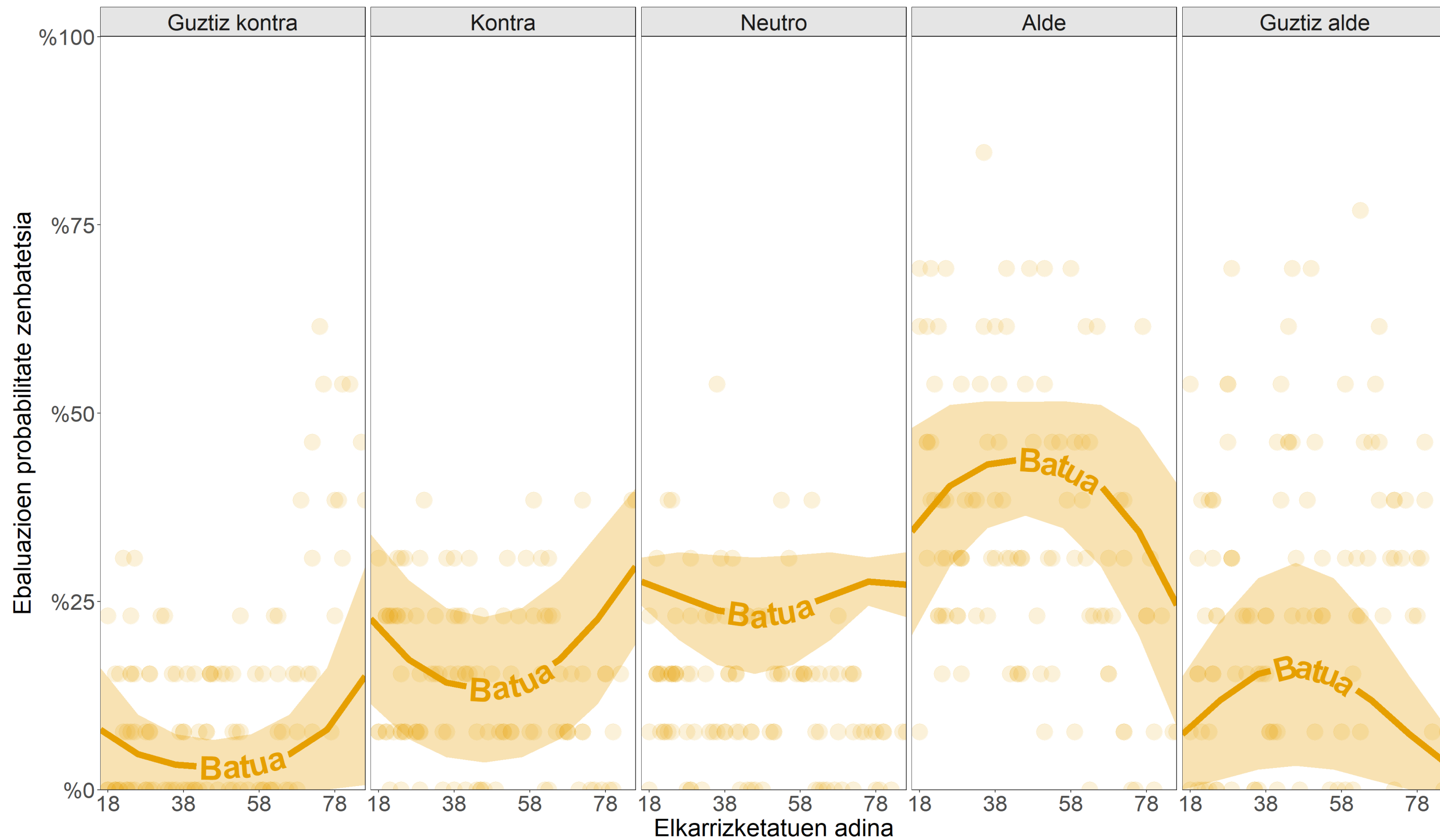
• • • • •
Guztiz kontra Kontra Neutro Alde Guztiz alde

Azterketa estatistikoa

Probit familiako eredu ordinala *clmmekin* (Christensen 2023)

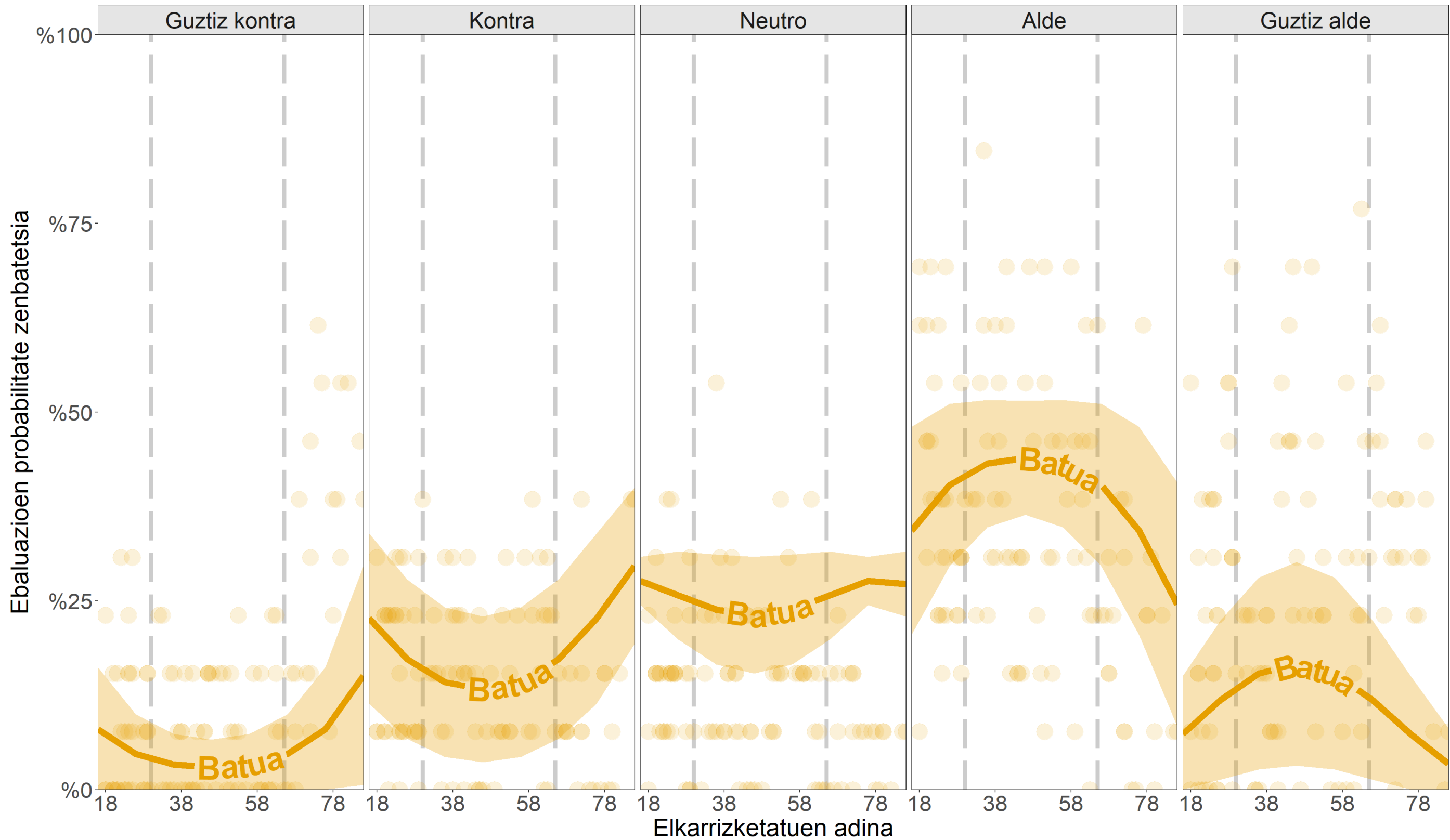
Formula: $e_{baluazioa} \sim (\text{adina} + \text{koadratiko}(\text{adina}) + \text{erabilera\_hurbil} + \text{erabilera\_kanpo}) * \text{aldaera} + (1 | \text{elkarrizketatua}) + (1 | \text{esaldia})$

Emaitzak

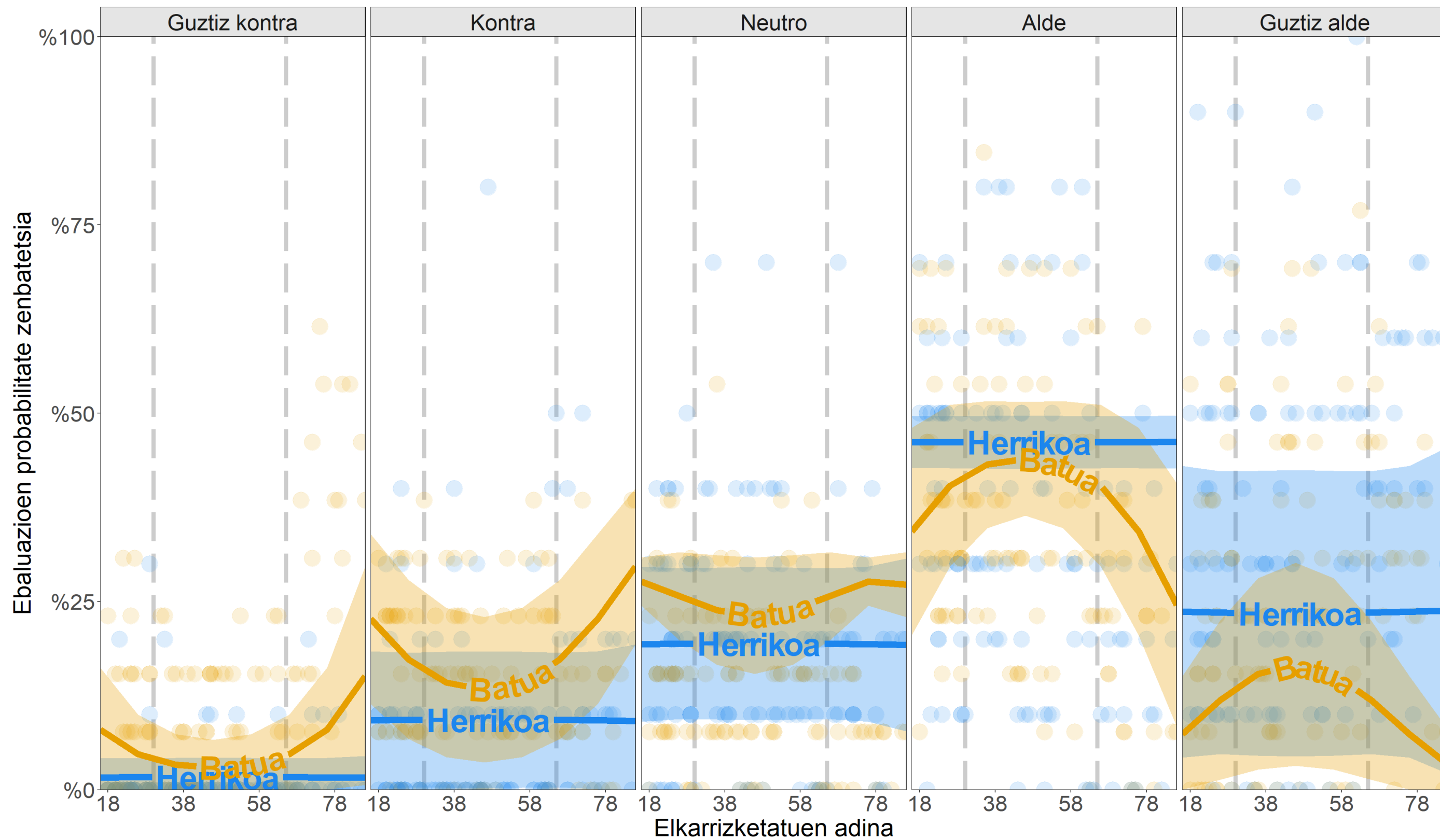

Oharra: Marra gardenek % 95eko konfiantzazko tartek adierazten dituzte eta puntuek, elkarrizketatuen batezbesteko proportzioak ebaluazio bakoitzeko

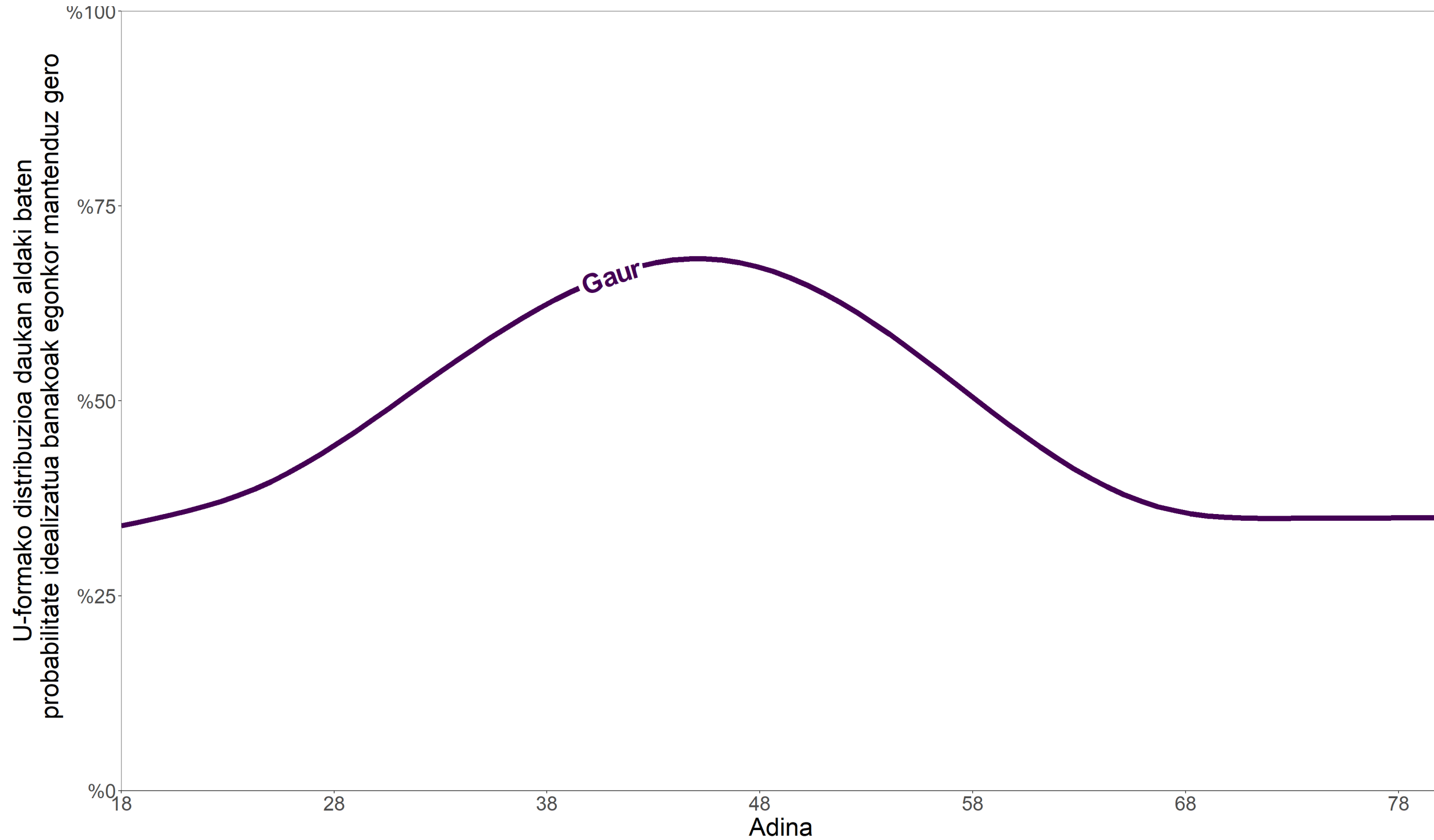

Oharra: Marra gardenek % 95eko konfiantzazko tartek adierazten dituzte eta puntuek, elkarrizketatuen batezbesteko proportzioak ebaluazio bakoitzeko

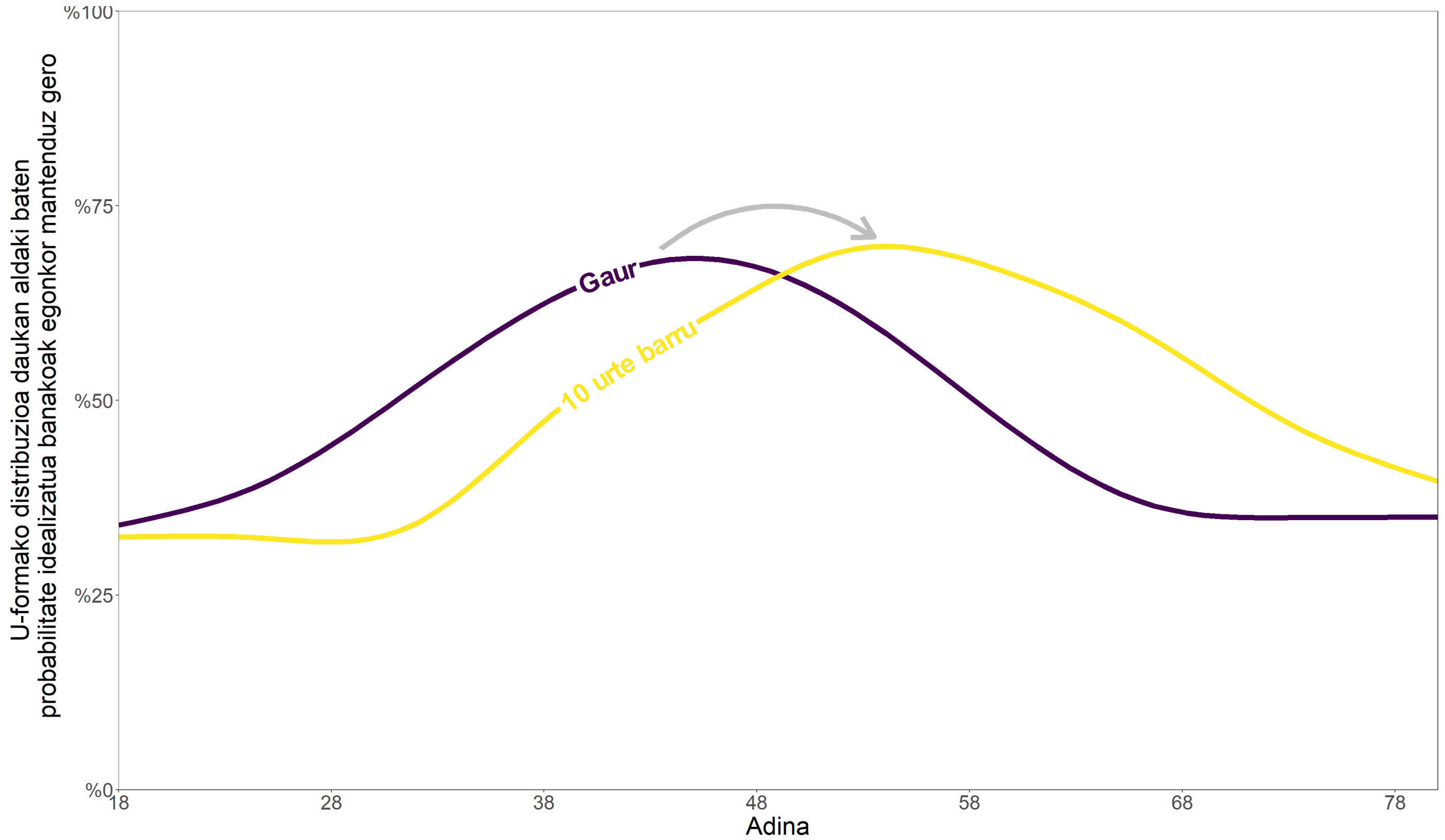

Oharra: Marra gardenek % 95eko konfiantzazko tartek adierazten dituzte eta puntuek, elkarrizketatuen batezbesteko proportzioak ebaluazio bakoitzeko

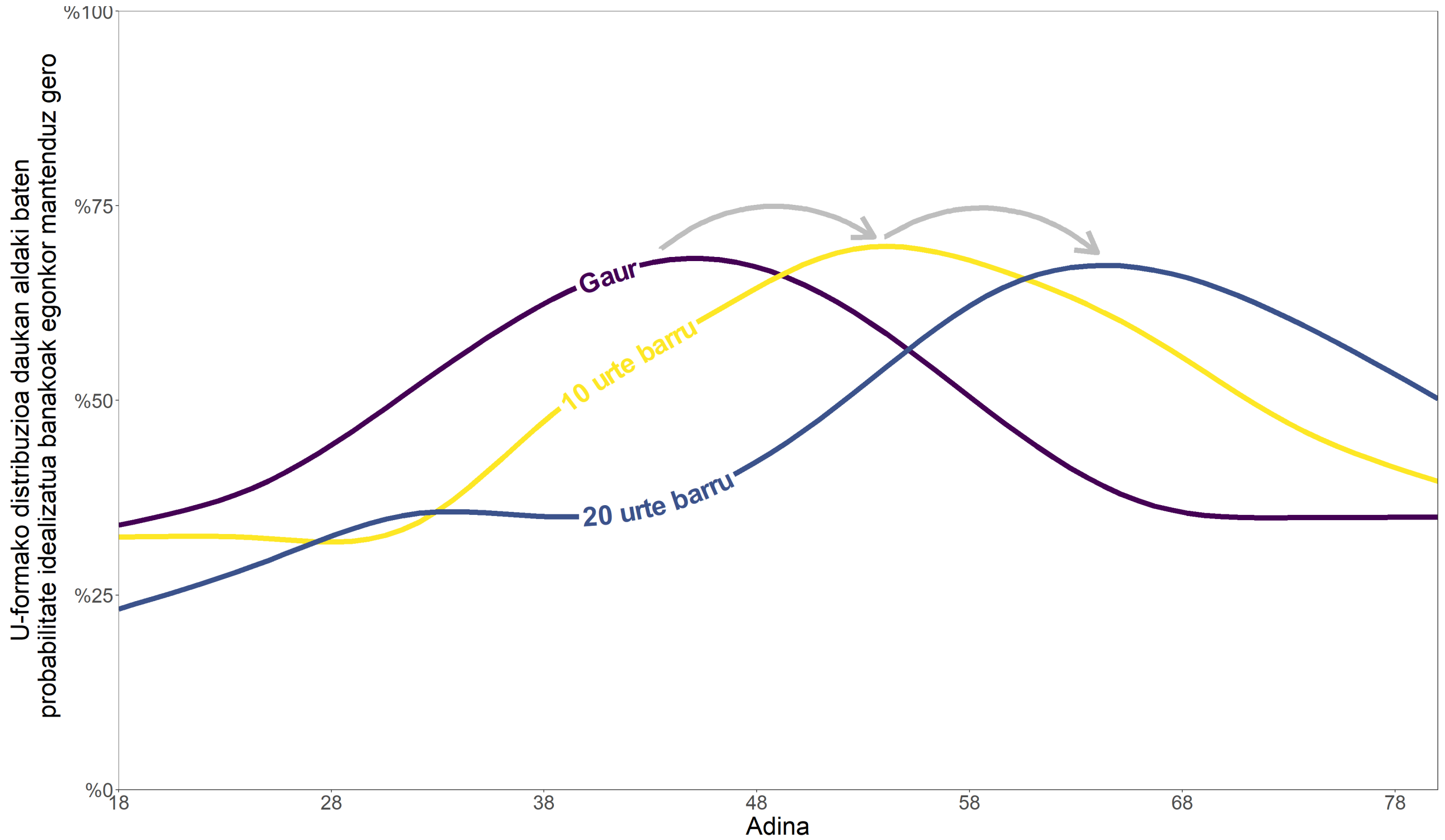
Etorkizunean zer?

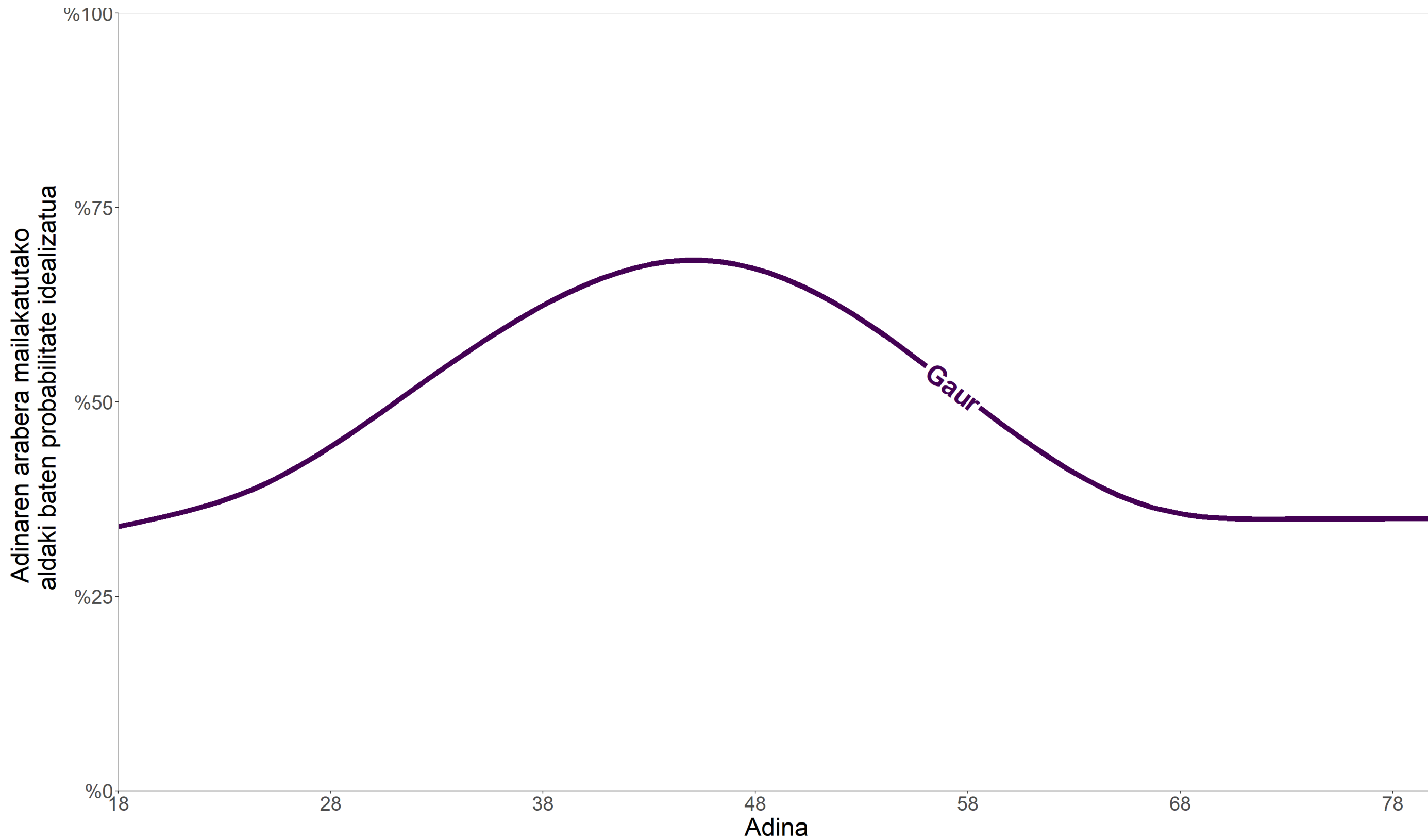
Oharra: Hizkuntza aldaketaren eta hizkuntza jarreraren aldaketaren inguruko teoretan oinarrituta simulatutako datuak

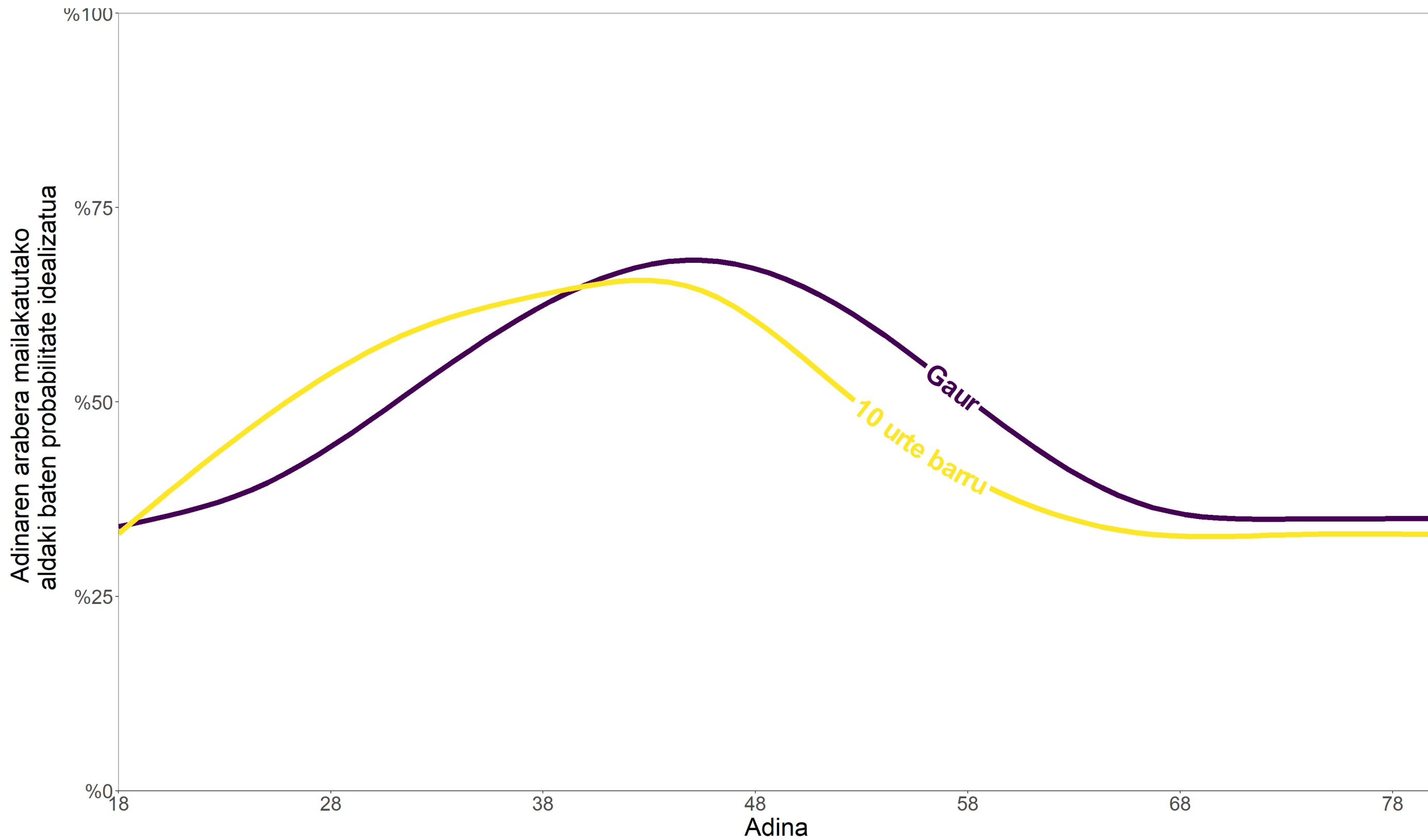
Oharra: Hizkuntza aldaketaren eta hizkuntza jarreraren aldaketaren inguruko teoretan oinarrituta simulatutako datuak

Oharra: Hizkuntza aldaketaren eta hizkuntza jarreraren aldaketaren inguruko teorietan oinarrituta simulatutako datuak

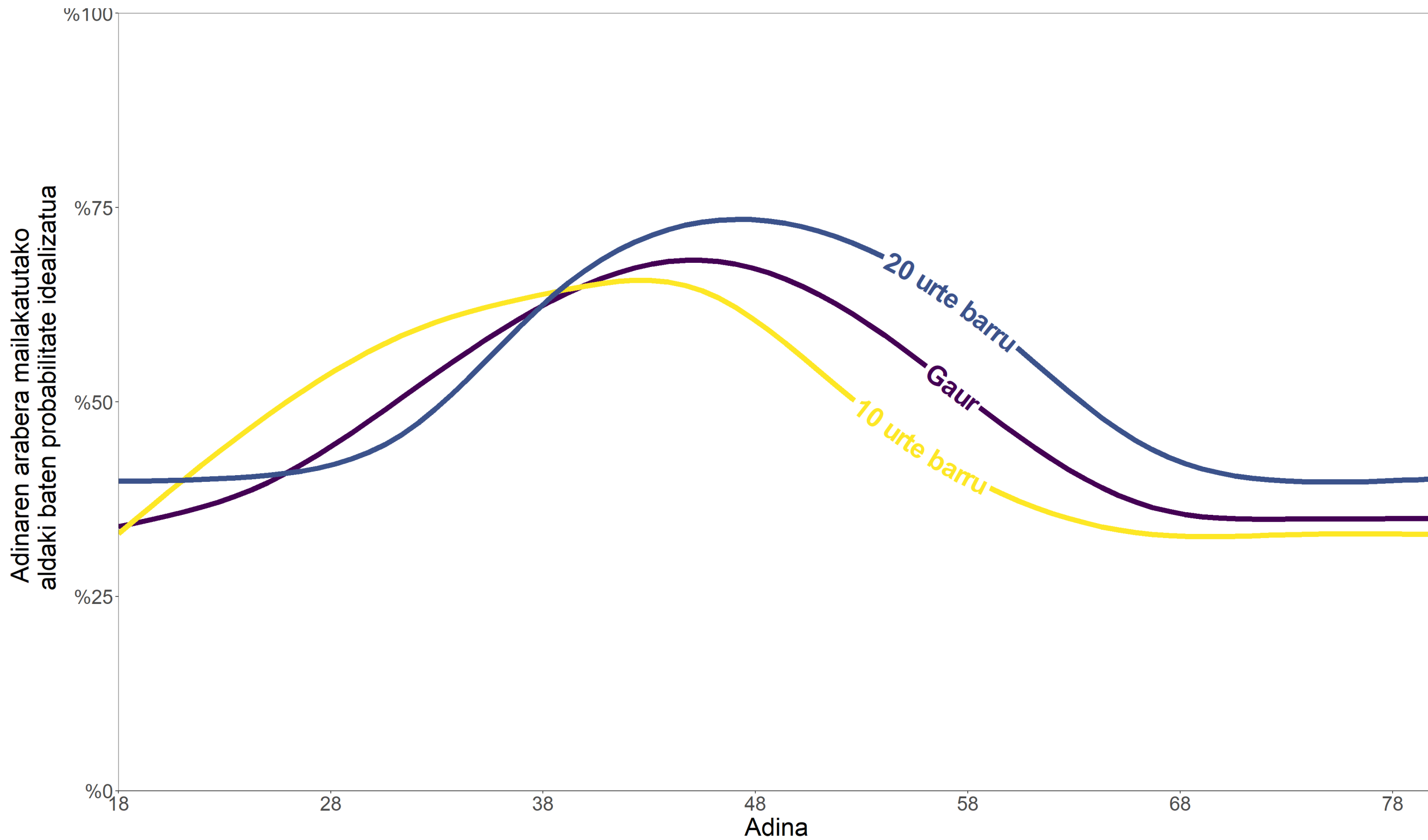

Oharra: Hizkuntza aldaketaren eta hizkuntza jarreraren aldaketaren inguruko teorietan oinarrituta simulatutako datuak

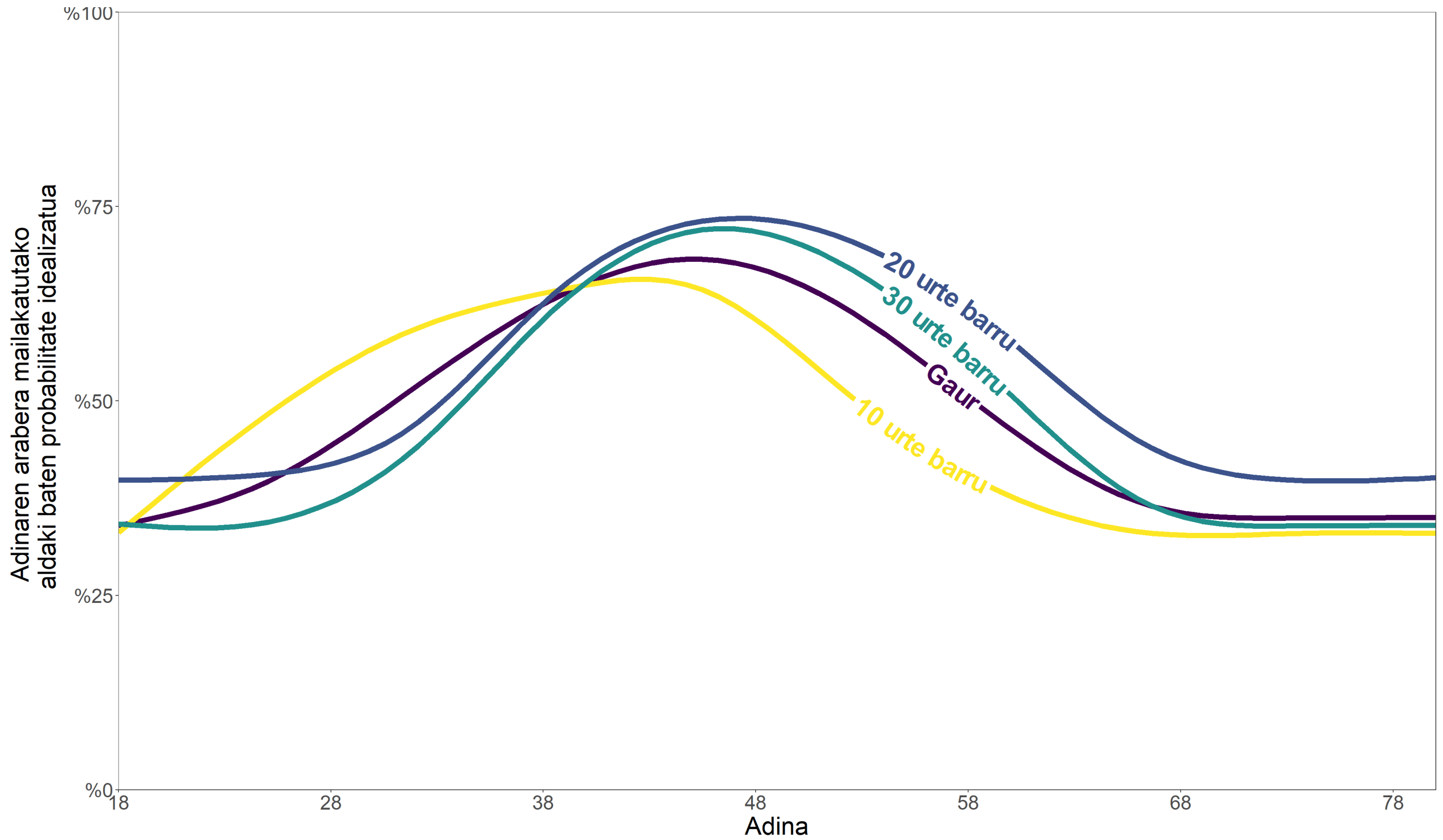

Oharra: Hizkuntza aldaketaren eta hizkuntza jarreraren aldaketaren inguruko teorietan oinarrituta simulatutako datuak

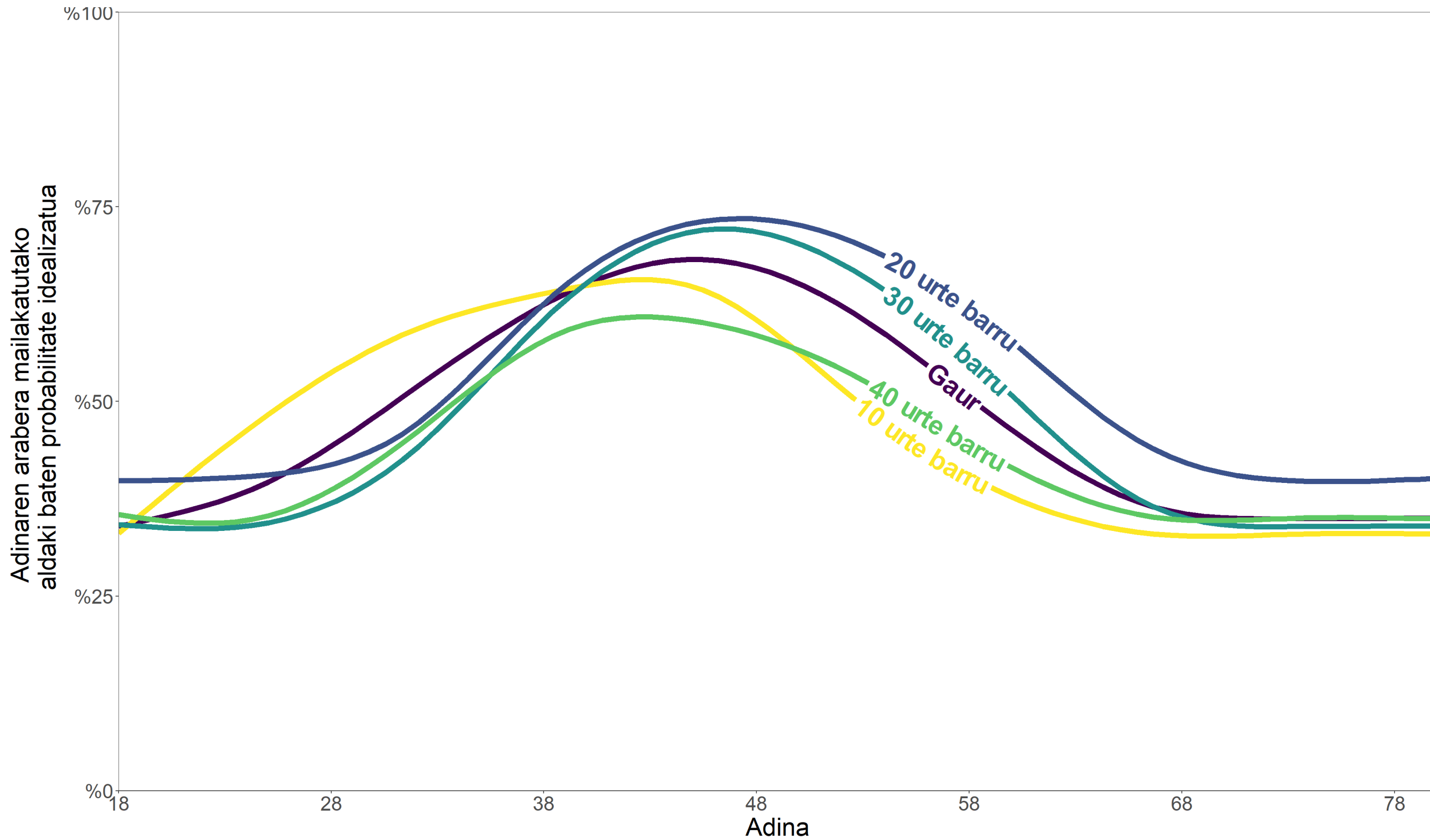

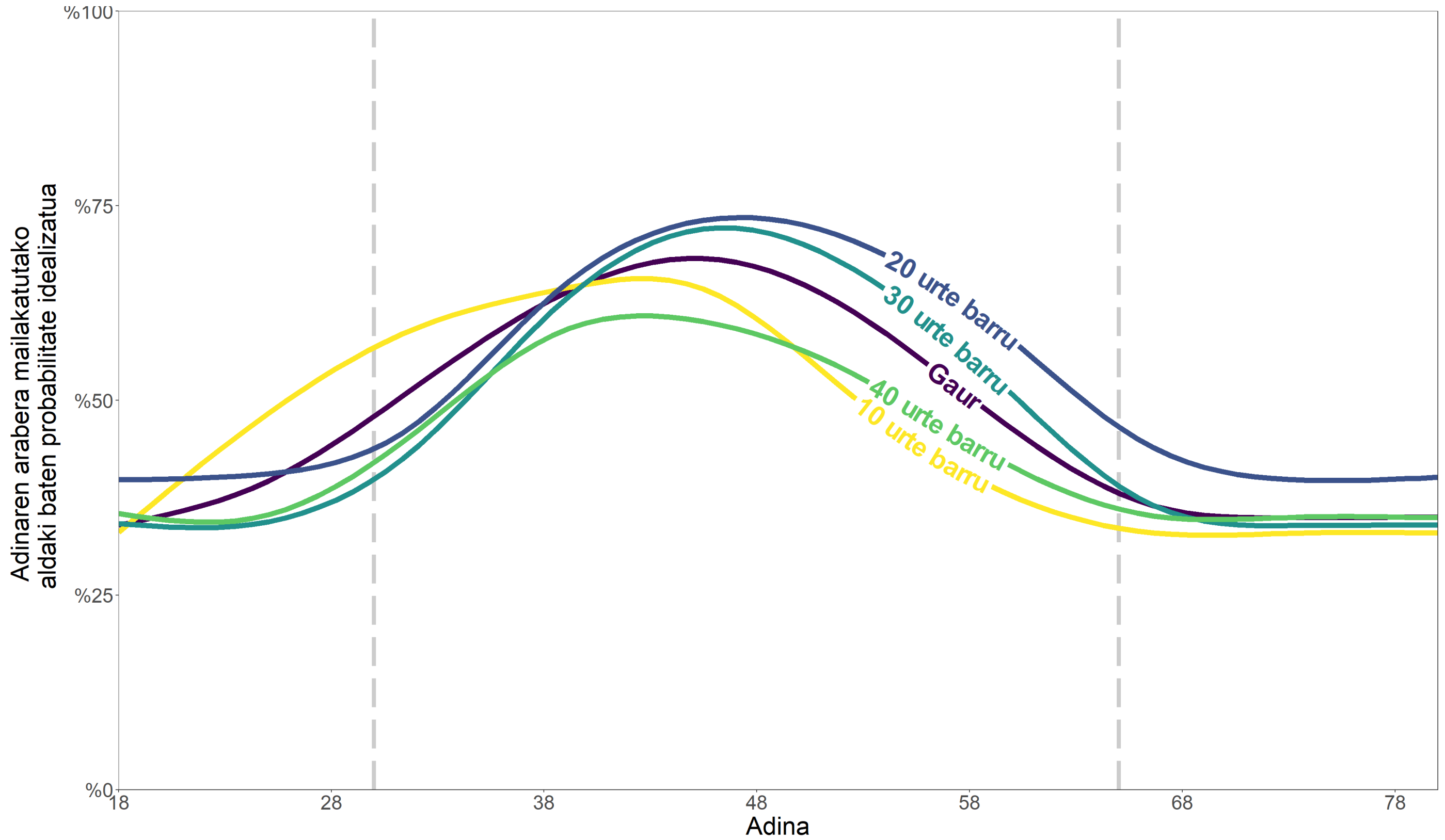
Oharra: Hizkuntza aldaketaren eta hizkuntza jarreraren aldaketaren inguruko teoretan oinarrituta simulatutako datuak

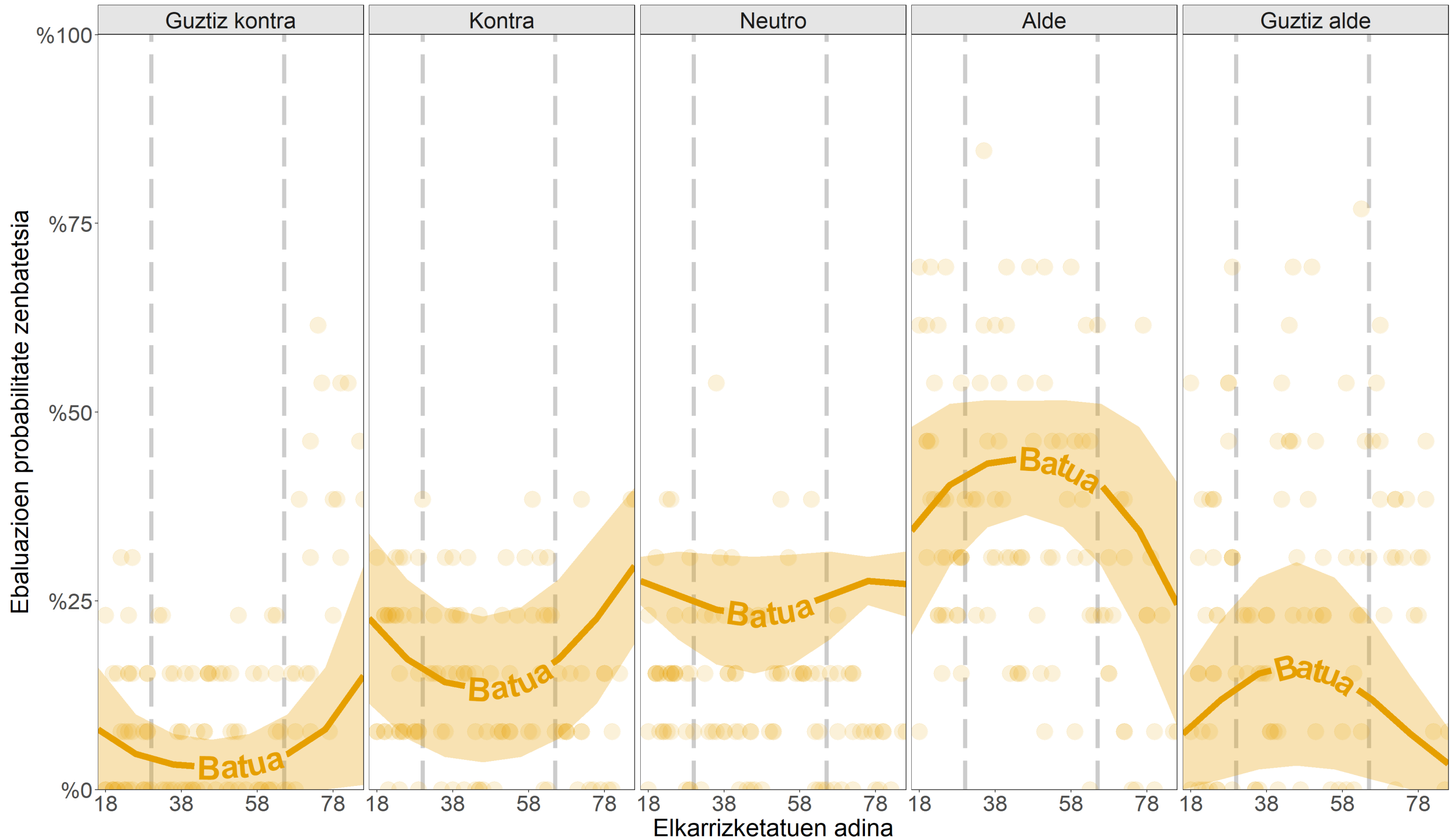
Oharra: Hizkuntza aldaketaren eta hizkuntza jarreraren aldaketaren inguruko teorietan oinarrituta simulatutako datuak

Oharra: Hizkuntza aldaketaren eta hizkuntza jarreraren aldaketaren inguruko teorietan oinarrituta simulatutako datuak

Oharra: Hizkuntza aldaketaren eta hizkuntza jarreraren aldaketaren inguruko teorietan oinarrituta simulatutako datuak

Oharra: Marra gardenek % 95eko konfiantzazko tarteak adierazten dituzte eta puntuek, elkarrizketatuen batezbesteko proportzioak ebaluazio bakoitzeko

Eskerrik asko! Galderarik?
azler.garcia@ehu.eus

Erreferentziak

- Amorrortu, Estibaliz. 2000. “Linguistic Attitudes in the Basque Country: The Social Acceptance of a New Variety.” PhD thesis, Los Angeles.
- Artzelus Muxika, Alexander. 2021. “Garaziko euskararen hizkuntza-aldakortasuna.” PhD thesis, Leioa.
- . 2022. “Generoa Garaziko euskararen aldakortasunaren baitan:” In, edited by Alazne Arriortua, Aitor Lizardi Ituarte, Sergio Monforte, and Laura Vela-Plo, 33–56. UEU.
- Bache, Stefan Milton, and Hadley Wickham. 2022. “Magrittr: A Forward-Pipe Operator for r.” <https://CRAN.R-project.org/package=magrittr>.
- Basque Government. 2023. “VII. Inkesta Soziolinguistikoa 2021: Euskal Autonomia Erkidegoa (Lapurpen-txostena).” Donostia.
- Boberg, Charles. 2004. “Real and Apparent Time in Language Change: Late Adoption of Changes in Montreal English.” *American Speech* 79 (3): 250–69. <https://doi.org/10.1215/00031283-79-3-250>.
- Breda, Karolin. 2021. “Speaker Legitimacy in Contexts of Minority Language Revitalization: A Case Study of Attitudinal Responses Towards Varieties of Basque.” In, edited by Pilar Morales Herrera, Pilar Peinado Expósito, and Yoana Ponsoda Alcázar, 174:87–100. University of Castilla-La Mancha Press.
- Cameron, Allan, and Teun van den Brand. 2022. “Geomtextpath: Curved Text in 'Ggplot2'.” <https://CRAN.R-project.org/package=geomtextpath>.
- Campbell-Kibler, Kathryn. 2012. “The Implicit Association Test and Sociolinguistic Meaning.” *Lingua* 122 (7): 753–63. <https://doi.org/10.1016/j.lingua.2012.01.002>.
- Cenoz, Jasone. 2001. “Basque in Spain and France.” In, edited by G. Extra and D. Gorter, 45–58. *Multilingual Matters*.
- Christensen, Rune H. B. 2023. “Ordinal—Regression Models for Ordinal Data.” <https://CRAN.R-project.org/package=ordinal>.
- Dörnyei, Z., and Kata Csizér. 2002. “Some Dynamics of Language Attitudes and Motivation: Results of a Longitudinal Nationwide Survey.” *Applied Linguistics* 23 (4): 421–62. <https://doi.org/10.1093/applin/23.4.421>.
- Echano Basaldua, Ana Maria de. 1989. “Attitudes Towards Euskera: Using the Matched-Guis Technique Among School Children in the Basque Country.” PhD thesis.

- Echeverria, Begoña. 2005. "Language Attitudes in San Sebastian: The Basque Vernacular as Challenge to Spanish Language Hegemony." *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 26 (3): 249–64. <https://doi.org/10.1080/01434630508668407>.
- Euskaltzaindia. 2021. "Euskara batuaren adierazpena." In, edited by Andres Urrutia, 673–76. Bilbao / Madrid / Frankfurt: Euskaltzaindia.
- Franco Landa, Eukene. 2024. "The Role of the Academic Language in the United States: Insights from the Case of Academic Basque." *Living Languages* 3 (1): 194–220. <https://doi.org/10.7275/LIVINGLANGUAGES.2006>.
- Gaminde, Iñaki. 2007. "Bizkaieraren irudiaz." *Ikastorratza. e-Revista de didáctica* 1: 1–15.
- Garcia-Palomino, Azler. 2021. "Dialekto-Berdintzeari Lezamatik Begira: Adinaren, Generoaren Eta Hizkuntz Jarrerren Garrantziaz." *Fontes Linguae Vasconum*, no. 131 (June): 113–45. <https://doi.org/10.35462/flv131.5>.
- . 2023. "Itxurazko Egonkortasun Linguistikoa Eta Hazkunde Indexikala Bermeoko (Lako) Aldagaien." *Fontes Linguae Vasconum*, no. 135 (June): 11–52. <https://doi.org/10.35462/flv135.2>.
- Garrett, Peter, Nikolas Coupland, and Angie Williams. 2003. *Investigating language attitudes: social meanings of dialect, ethnicity and performance*. Cardiff: University of Wales Press.
- Gaspar Arraiza, Artzai. 2020. "Euskara Batuaren Eta Euskalkien Inguruko Jarrerak Eta Iritziak." *Bat: Soziolinguistika Aldizkaria*, no. 115: 137–53.
- Gondra, Ager, Itxaso Rodríguez-Ordóñez, and Eukene Franco Landa. 2024. "Variation in the Production of Basque Ergativity: Change or Stable Variation?" *Language Variation and Change* 36 (1): 95–120. <https://doi.org/10.1017/S0954394524000048>.
- Haddican, Bill. 2005. "Aspects of Language Variation and Change in Contemporary Basque." PhD thesis, New York.
- . 2007. "Suburbanization and Language Change in Basque." *Language in Society* 36 (05). <https://doi.org/10.1017/S0047404507070923>.
- Haugen, Einar. 1966. "Dialect, Language, Nation ¹." *American Anthropologist* 68 (4): 922–35. <https://doi.org/10.1525/aa.1966.68.4.02a00040>.
- Labov, William. 2001. *Principles of Linguistic Change. Vol. 2: Social Factors*. Digital print. Vol. 2. Language in Society 29. Malden, Mass.: Blackwell.
- Lüdecke, Daniel. 2018. "Ggeffects: Tidy Data Frames of Marginal Effects from Regression Models." *Journal of Open Source Software* 3 (26): 772. <https://doi.org/10.21105/joss.00772>.
- Oñederra, Miren Lourdes. 2016. "Standardisation of Basque: From Grammar (1968) to Pronunciation (1998)." *Sociolinguistica* 30 (1): 125–44. <https://doi.org/10.1515/soci-2016-0008>.

- Perez Gaztelu, Elixabete, and Miren Azkarate. 2020. “Euskara estandarrak bernakularizazio aldian.” In, edited by Iñaki Camino, Xabier Artiagoitia, Irantzu Epelde, and Koldo Ulibarri, 601–15. Leioa: University of the Basque Country Press.
- Pérez-Izaguirre, Elizabeth. 2018. “‘No, I Don’t Like the Basque Language.’ Considering the Role of Cultural Capital Within Boundary-Work in Basque Education.” *Social Sciences* 7 (9): 150. <https://doi.org/10.3390/socsci7090150>.
- Pharao, Nicolai, Marie Maegaard, Janus Spindler Møller, and Tore Kristiansen. 2014. “Indexical Meanings of [s+] Among Copenhagen Youth: Social Perception of a Phonetic Variant in Different Prosodic Contexts.” *Language in Society* 43 (1): 1–31. <https://doi.org/10.1017/S0047404513000857>.
- Rodríguez-Ordoñez, Itxaso. 2021. “The Role of Social Meaning in Contact-Induced Variation Among New Speakers of Basque.” *Journal of Sociolinguistics* 25 (4): 533–56. <https://doi.org/10.1111/josl.12477>.
- Sankoff, Gillian. 2005. “Cross-Sectional and Longitudinal Studies in Sociolinguistics.” In, edited by Peter Trudgill, 1003–13. Mouton de Gruyter.
- Sankoff, Gillian, and Suzanne Evans Wagner. 2020. “The Long Tail of Language Change: A Trend and Panel Study of Québécois French Futures.” *Canadian Journal of Linguistics/Revue Canadienne de Linguistique* 65 (2): 246–75. <https://doi.org/10.1017/cnj.2020.7>.
- Tieken-Boon van Hostade, Ingrid. 2012. “The Codification of English in England.” In, edited by Raymond Hickey. Cambridge: Cambridge University Press.
- Urla, Jacqueline, Estibaliz Amorrortu, Ane Ortega, and Jone Goirigolzarri. 2017. “Basque Standardization and the New Speaker: Political Praxis and the Shifting Dynamics of Authority and Value.” In, edited by Pia Lane, James Costa, and Haley De Korne, 24–46. Routledge.
- Veríssimo, João. 2021. “Analysis of Rating Scales: A Pervasive Problem in Bilingualism Research and a Solution with Bayesian Ordinal Models.” *Bilingualism: Language and Cognition* 24 (5): 842–48. <https://doi.org/10.1017/S1366728921000316>.
- Wagner, Suzanne Evans. 2012. “Age Grading in Sociolinguistic Theory.” *Language and Linguistics Compass* 6 (6): 371–82. <https://doi.org/10.1002/lnc3.343>.
- Wickham, Hadley. 2016. “Ggplot2: Elegant Graphics for Data Analysis.” <https://ggplot2.tidyverse.org>.
- Zabalondo Loidi, Beatriz. 2014. “Lagunarteko hizkera ETBko fikzio seriatuan: euskararen normalizazioaren ispilu? Bikoizketa Euskal Herrian (1982-2013): sorrera, garapena eta gainbehera.” PhD thesis.

Ondorioak (gehigarriak)

Aurkikuntza nagusiak

- Euskara batuarekiko jarrera adinaren arabera mailakatuta (ikus Wagner 2012; Sankoff and Wagner 2020)
  - Helduek berdin antzean ebaluatzen dituzte batua eta herrikoa:
    - Etorkizunean berdintsu ibiltzea espero (Boberg 2004; Dörnyei and Csizér 2002; Labov 2001; Sankoff 2005)
  - Batua onartuta-edo (contra Perez Gaztelu and Azkarate 2020; Oñederra 2016):
    - Orain arte batuaz esandakoak birplanteatzeko beharra
- Herriko euskararekiko jarrera egonkor, baina etorkizunean zer?

Aurrera begira

- Zelako lotura ideologiek hizkuntza aldakortasunarekin?
  - Batuko formak gazteenen ahotan helduen ahotan baino gehiago (Artzelus Muxika 2021; Garcia-Palomino 2021, 2023; Gondra, Rodríguez-Ordóñez, and Franco Landa 2024)
  - Adinaren arabera mailakatutako hizkuntza aldagairik euskaraz?
    - *naiz/naz* alternantzia eta datiboaren lekualdatzea hirugarren pertsonan Oiartzunen (Haddican 2005, 144, 146–48; 2007, 700–701)
    - [ə] eranstea Garazi ibarreko andrazkoengan (Artzelus Muxika 2022, 45)
    - Etorkizuneko *-ko/-en* alternantzia Ultzaman (oraindik lanean Artzelus Muxikaren eskutik)
  - Ze aldagai klase egoten da adinaren arabera mailakatuta?

Aurrera begira

- Ikuspuntu kualitatibotik zer?
  - Elkarrizketetako gogoetekin osatu
  - Aurreko ikerketekin konparatu
- Solidaritatea eta estatusa bereizi aldaeren balioa zertan datzan ikusteko

Materialak

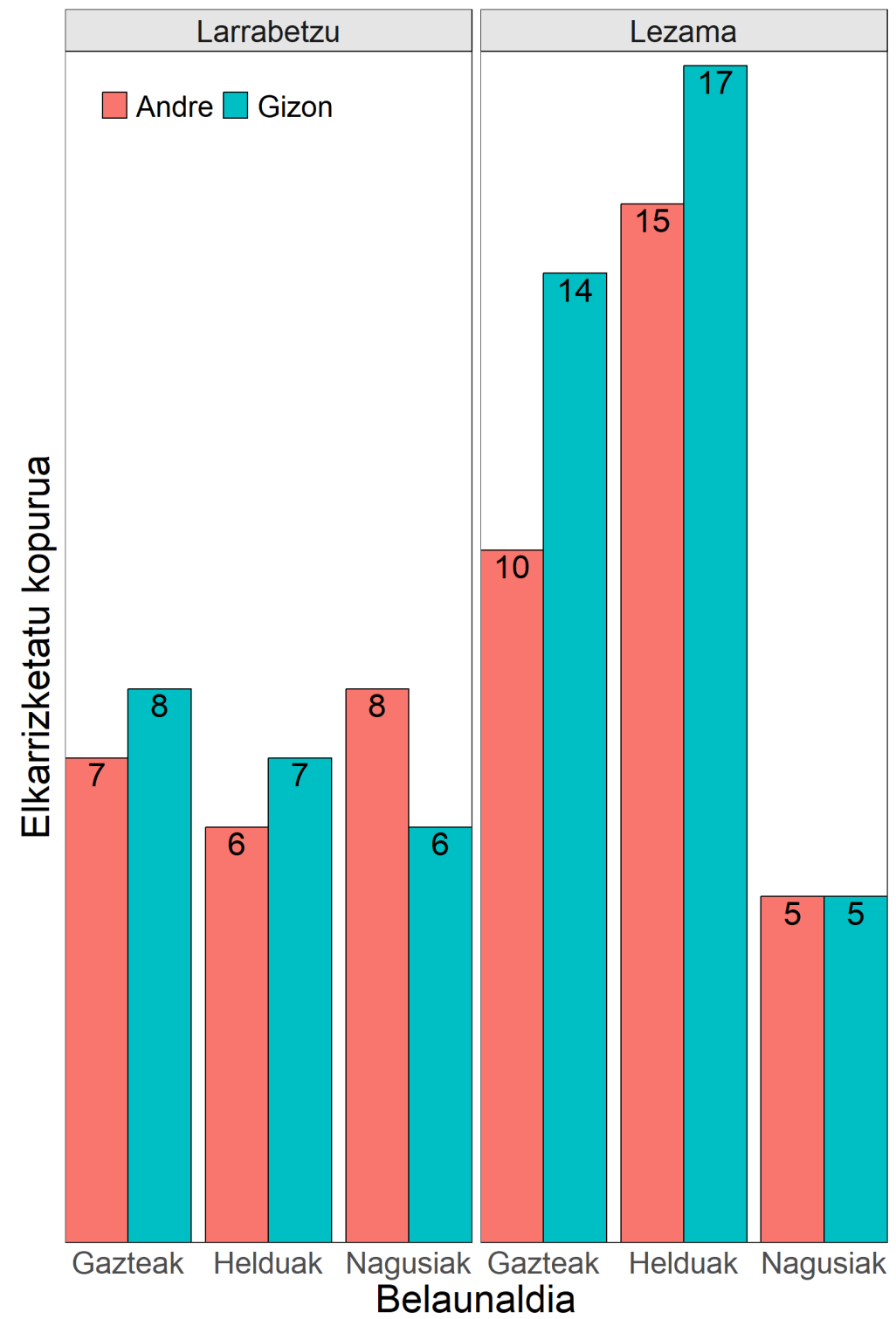
Euskara batua ebaluatzeko itemak:

- Garrantzitsua da euskara batua jakitea
- Hizkuntza idatzia garrantzitsua da
- Euskara batua euskara polita da
- Euskara batua euskara ona da
- Ez da ideala euskara batua bakarrik jakitea (polaritatea alderantziz)
- Ez da ideala gurasoek umeei euskara batuan bakarrik egitea (polaritatea alderantziz)
- Euskara batua jakinez gero, lana topatzeko aukera gehiago dago
- Euskara batua batzuetan zailagoa da
- Euskara batuak sentimenduak adierazteko balio du
- Batzuetan beharrezkoa da euskara batuan berba egitea
- Batzuetan nire berba egiteko modua aldatu behar izaten/izan dut (baturantz)
- Eroso sentitzen naiz euskara batuan berbetan
- Ni neu naizela sentitzen dut euskara batuan berbetan

Herriko euskara ebaluatzeko itemak:

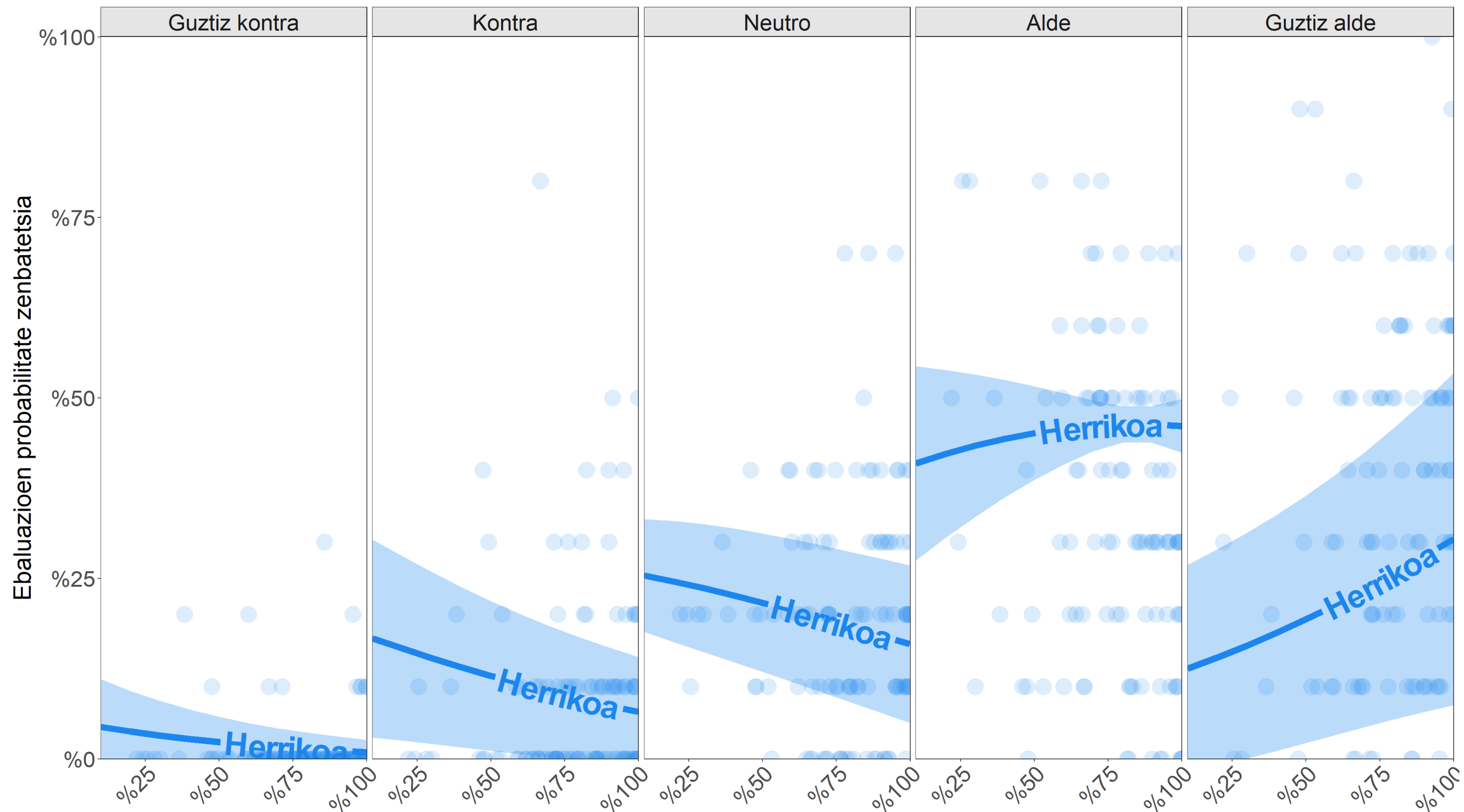
- Garrantzitsua da herriko euskara jakitea
- Ahozko hizkuntza garrantzitsua da
- Herriko euskara euskara polita da
- Herriko euskara euskara ona da
- Ez da ideala herriko euskara bakarrik jakitea (polaritatea alderantziz)
- Ez da ideala gurasoek umeei herriko euskararen bakarrik egitea (polaritatea alderantziz)
- Herriko euskara jakinez gero, lana topatzeko aukera gehiago dago
- Herriko eskolan herriko euskara (ere) irakatsi behar da
- Herriko euskara euskara batua baino baliagarriagoa da gizarte modernorako
- Noan lekura noala, herriko euskararen egiten dut (euskaraz egitekotan)

Lagina

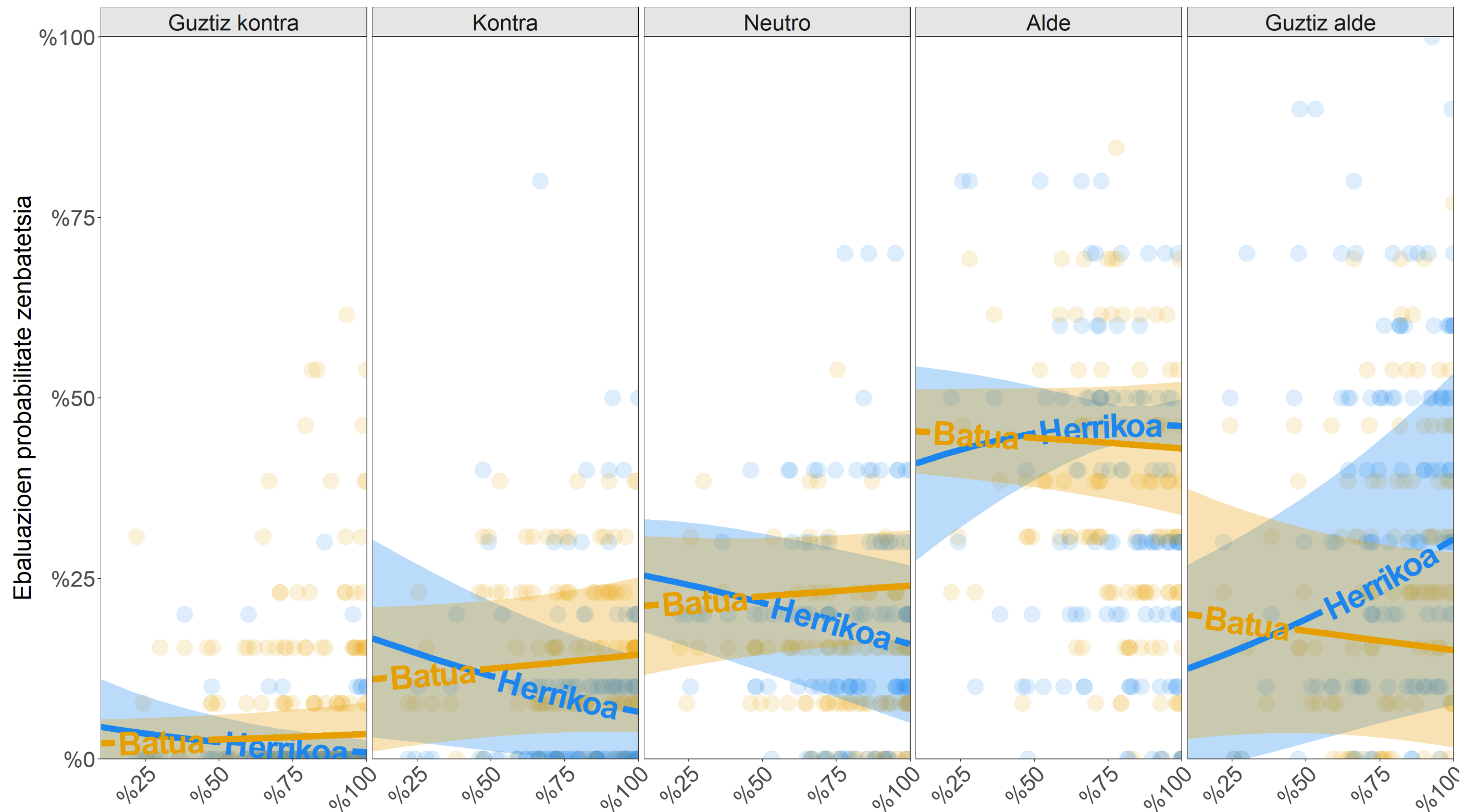
Emaitzak (gehigarria)

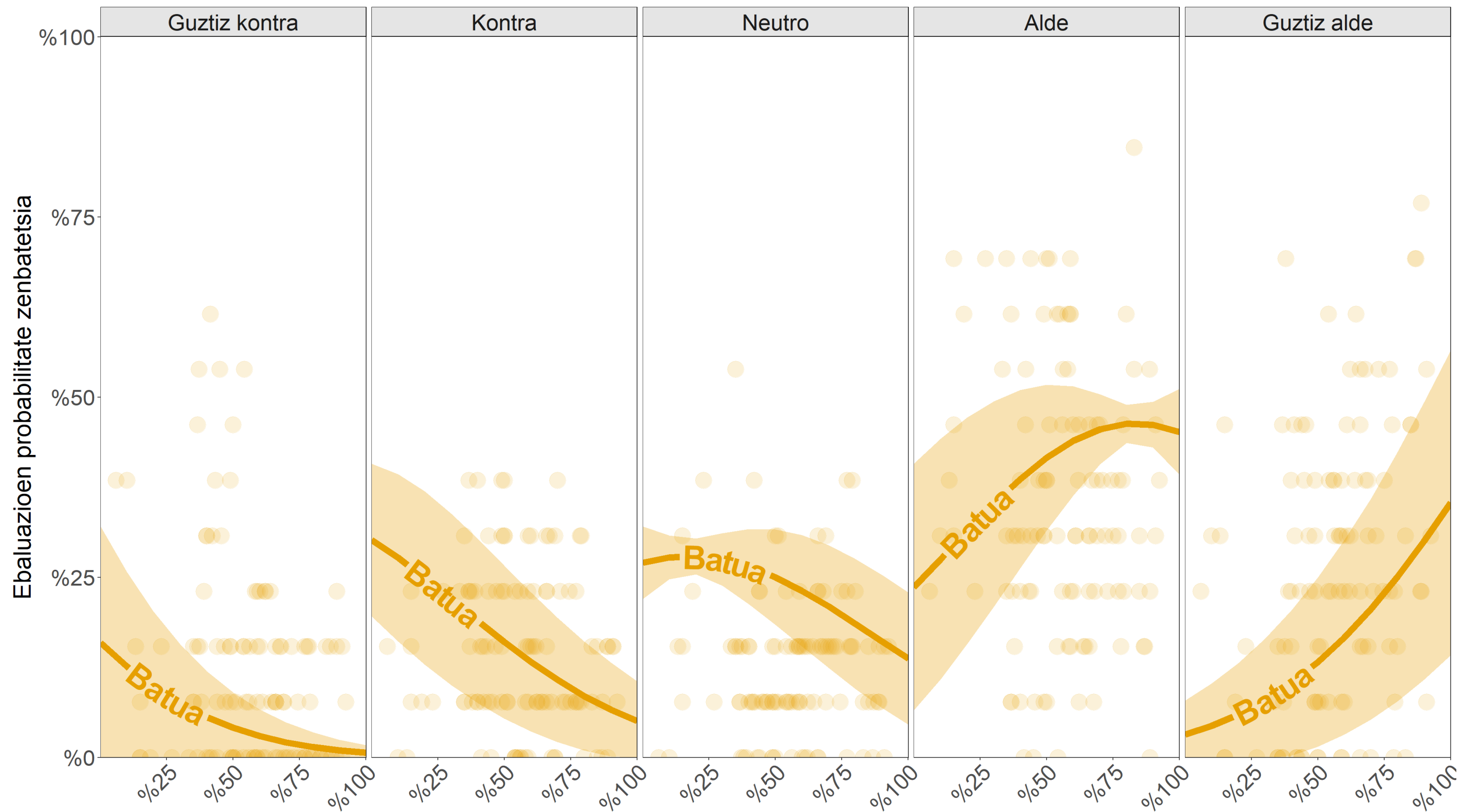
Elkarrizketatuen euskararen erabilera aitortua hurbileko arloetan

Oharra: Marra gardenek % 95eko konfiantzazko tartekak adierazten dituzte eta puntuek, elkarrizketatuen batezbesteko proportzioak ebaluazio bakoitzeko

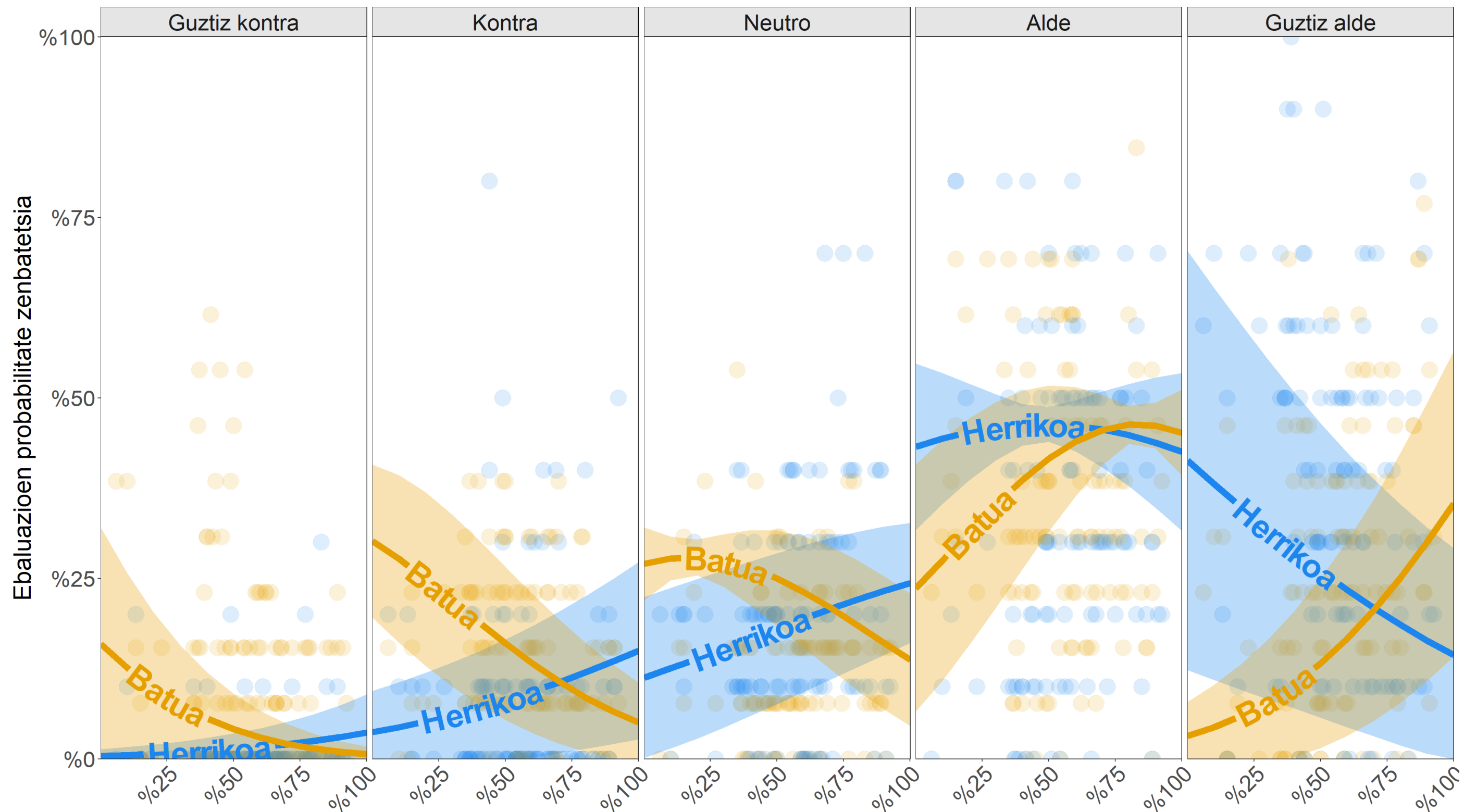
Elkarrizketatuen euskararen erabilera aitortua hurbileko arloetan

Oharra: Marra gardenek % 95eko konfiantzazko tartek adierazten dituzte eta puntuek, elkarrizketatuen batezbesteko proportzioak ebaluazio bakoitzeko

Elkarrizketatuen euskararen erabilera aitortua herritik kanpo

Oharra: Marra gardenek % 95eko konfiantzazko tartek adierazten dituzte eta puntuek, elkarrizketatuen batezbesteko proportzioak ebaluazio bakoitzeko

Elkarrizketatuen euskararen erabilera aitortua herritik kanpo

Oharra: Marra gardenek % 95eko konfiantzazko tartek adierazten dituzte eta puntuek, elkarrizketatuen batezbesteko proportzioak ebaluazio bakoitzeko

Aldaeren irudia denboran zehar (gehigarria)

- Zergatik?
  - Euskara normalizatzeko hizkuntza politikak egonkortuta XXI. mende hasieratik, batez ere sektore publikoan (Echeverria 2005, 250; Urla et al. 2017, 40)
    - Euskara “goranzko gizarte mugikortasunerako” tresnatzat (Pérez-Izaguirre 2018, 14, geuk itzulia)
    - Euskaldunberrien ehunekoak gora EAEn (Basque Government 2023, 7–8)
  - Euskara(batuz)ko marrazki bizidunak indartsu 1990-2005 bitartean (Cenoz 2001, 49; Zabalondo Loidi 2014)
  - Erabilerak nabarmen gora beharlekuan EAEn (Basque Government 2023, 16)

Neurketak, mugak eta planteamenduak (gehigarria)

- Itemek elkarrizketatuen benetako jarrerak neurtzen dituzte?
  - Baliteke elkarrizketatuek konstruktuaurrean zelako erantzunak eman beharko lituzketen neurtzea, ez konstruktua bera:
    - Adinaren arabera mailakatuta ez aldaera, ezpada aldaeraren aurrean zelako erantzunak onartzen diren
  - Baliteke ez neurtzea planteatzen den konstruktua
  - Baliteke beste zerbait neurtzea, edo ezer interesgarririk ez
  - Defini daiteke planteatzen den konstruktua? Hala izatekotan, denontzako berdin?
- Beharbada hizkuntza aldagaiak isolatzeko metodoak hobe:
  - *Guiseak* (Rodriguez-Ordoñez 2021; Pharao et al. 2014)
  - Implicit Association Test (Campbell-Kibler 2012)
  - (...)